

10843 - ÖRNEKLERLE BİD'AT VE ŞİRK KONUSUNDA DETAYLI VE FAYDALI BİLGİ

Soru

Şirk ve bid'at işleyen insanları müslümanlar olarak adlandırabilir miyiz?

Detaylı cevap

Allah'a hamd olsun.

Bu soru iki bölümden meydana gelmektedir:

1.Bid'at

2.Şirk

Birinci Bölüm: BİD'AT

Bu bölüm de üç kısma ayrılmaktadır:

1.Bid'atın ölçüsü

2.Bid'atın kısımları

3.Bid'at işleyen kimsenin hükmü: Bid'at işleyen kimse kâfir olur mu?

Birincisi: Bid'atın ölçüsü

Değerli âlim Muhammed b. Salih el-Useymin -Allah ona rahmet etsin- bu konuda şöyle demiştir:

"Bid'atın terim olarak ölçüsü (tanımı); Allah Teâlâ'ya, O'nun meşrû kılmadığı şekilde ibâdet etmektir.Buna dilerse şöyle de diyebilirsiniz: Allah Teâlâ'ya, Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- ve Râşid Halifeleri'nin üzerinde buldukları yoldan başka bir yol üzere ibâdet etmektir."

Birinci tanım, (Allah Teâlâ'ya, O'nun meşrû kılmadığı şekilde ibâdet etmek), Allah Teâlâ'nın şu sözünden alınmıştır:

أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُمْ مِنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنْ بِهِ اللَّهُ وَلَوْلَا كَلِمَةُ الْفَصْلِ لَفُضِيَ بَيْنَهُمْ وَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ [سورة الشورى الآية: ٢١]

""Yoksa onların (müşriklerin) Allah'ın izin vermediği bir dîni meşrû kılan ortakları mı var? Eğer Allah'ın süre tanıyarak onlara dünyada azap etmeyeceğine dâir kazâ ve kaderi olmasaydı, onların aralarında derhal azap etmek sûretiyle hüküm verilirdi.Şüphesiz ki zâlim (kâfir)ler için (kıyâmette) acıklı bir azap vardır." (Şûrâ Sûresi: 21)

İkinci tanım, (Allah Teâlâ'ya, Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- ve Râşid Halifeleri'nin üzerinde buldukları yoldan başka bir yol üzere ibâdet etmek), Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in şu sözünden alınmıştır:

مَنْ يَعِشْ مِنْكُمْ بَعْدِي فَسِيرَىٰ اخْتِلافًا كَثِيرًا، فَعَلَيْكُمْ بِسُنَّتِي وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ الْمَهْدِيِّينَ مِنْ بَعْدِي، تَمَسَّكُوا بِهَا وَعَضُوا عَلَيْهَا بِالنَّوَاجِذِ، وَإِيَّاكُمْ وَمَحَدَّثَاتِ الْأُمُورِ، فَإِنَّ كُلَّ مُحَدَّثَةٍ بَدْعَةٌ وَكُلُّ بَدْعَةٍ ضَلَالَةٌ [رواه أحمد وأبو داود والترمذي وابن ماجه] وصححه الألباني

"Sizden kim, benden sonra yaşarsa, (dînde) çok ihtilaflar görecektir. Bu sebeple benim sünnetime ve benden sonraki doğru yolu bulmuş râşid halîfelerimin sünnetine uyun. Azı dışlarınızla tutarcasına onlara sımsıkı sarılın.Dîne sonradan sokulan şeylerden şiddetle sakının. Çünkü dîne sokulan her yenilik bid'at, her bid'at ise dalâlettir." (Ahmed, Ebu Dâvûd, Tirmizî ve İbn-i Mâce rivâyet etmişler, Elbânî de "hadis sahihtir" demiştir.)

Bu sebeple her kim, Allah Teâlâ'ya, O'nun meşrû kılmadığı bir şekilde veya Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- ve Râşid halifelerinin üzerinde buldukları yoldan başka bir yol üzere ibâdet ederse, -bu ibâdet, ister Allah Teâlâ'nın isim ve sıfatları konusunda olsun, isterse Allah Teâlâ'nın koyduğu hükümler ve meşrû kıldığı şeylerle ilgili olsun-, o kimse bid'atçıdır.

Gelenek ve göreneklere tâbi olan dünyalık şeylere gelince, -lügat olarak bid'at olarak adlandırılrsa bile-, bunlara dînimizce bid'at denilmez. Bunlar, Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in dînde

şiddetle uyardığı bid'at değildir.Dînde, bid'atı hasene diye bir şey de kesinlikle yoktur." (Mecmû'u Fetâvâ İbn-i Useymîn, cilt: 2, sayfa: 291)

İkincisi: Bid'atın kısımları

Bid'at iki kısma ayrılır:

1.Küfre götüren (dînden çıkararak) bid'at

2.Küfre götürmeyen (dînden çıkarmayan) bid'at

O halde küfre götüren (dînden çıkararak) ve küfre götürmeyen (dînden çıkarmayan) bid'atın ölçüsü nedir? diye sorulacak olursa, bunun cevabı şöyledir:

Değerli âlim Hâfız el-Hakemî -Allah ona rahmet etsin- bu konuda şöyle demiştir:

"Küfre götüren (dînden çıkararak) bid'atın ölçüsü şudur: 'Dînce üzerinde ittifak edilip mütevâtir olan ve kesin delillerle bilinen bir farzı inkâr etmek, farz olmayan bir şeyi farz kılmak, haramı helâl kılmak, helâli haram kılmak, nefy (inkâr) ve isbat (kabul) gibi, Allah Teâlâ, elçisi Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem- ve Kur'an-ı Kerim'in tenzih ettiği bir şeyin aksine inanmaktır. Çünkü bu davranış, Kur'an-ı Kerim'i ve Allah Teâlâ'nın, elçisi Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem- gönderdiği şeyi yalanlamak demektir.

Buna örnek olarak şunları verebiliriz:

Allah Teâlâ'nın sıfatlarını inkâr eden, Kur'an-ı Kerim'in mahluk (yaratılmış) olduğunu veya Allah Teâlâ'nın sıfatlarının mahluk (yaratılmış) olduğunu söyleyen Cehmiyye'nin bid'atı gibi.

Allah Teâlâ'nın ilim ve fiillerini inkâr eden Kaderiyye'nin bid'atı gibi.

Allah Teâlâ'yı, kullarına benzeten Mücessime'nin bid'atı gibi.

2. Küfre götürmeyen (dînden çıkarmayan) bid'atın ölçüsü ise şudur: Kur'an-ı Kerim'i ve Allah Teâlâ'nın peygamberlerine gönderdiği bir şeyi yalanlamayı gerektirmeyen bid'attır.

Buna örnek olarak şunları verebiliriz:

Bazı namazları son vaktine kadar geciktiren, bayram namazı hutbesini namazdan önceye alan,Cuma ve bayram namazlarında hutbe verirken oturan Mervâniyye bid'atı gibi.

Nitekim sahâbenin fazîletlileri bu davranışlarından dolayı onları reddetmişler, bunu onaylamamışlar, fakat bununla birlikte onları herhangi bir şeyle tekfir etmemişler ve bu bid'at sebebiyle onlardan el çekmemişlerdir (onlara itaatsizlik etmemişlerdir)." (Meâricu'l-Kabul, cilt: 2, sayfa: 503-504)

Üçüncüsü: Bid'at işleyen kimsenin hükmü:

Bid'at işleyen kimse kâfir olur mu?

Bu sorunun cevabı detaylıdır:

Eğer işlenen bid'at küfre götüren bid'at ise, bid'at sahibi şu iki halin dışına çıkamaz:

Birinci hal:

Bid'atçının kastının, İslâm dîninin temellerini yıkmak ve müslümanları dînlerinde şüpheyeye düşürmek olduğunun bilinmesidir.Bu kimsenin kâfir olduğunda şüphe yoktur. Hatta bu kimsenin İslâm ile bir alakası yoktur ve İslâm'ın düşmanlarından birisidir.

İkinci hal:

Bid'atçının aldatılmış ve bâtılın, kendisine hak olarak gösterilmiş olmasıdır. Bu kimseye hucet ikâme edildikten ve hakka dönmesi istendikten sonra bid'atında ısrar ederse,onun küfrüne hükmedilir. Eğer işlenen bid'at, küfre götüren bid'at değil ise, kâfir olmaz. Aksine bu kimse, İslâm üzere kalır, fakat büyük bir münkeri işlemiş olur.

Bid'atçılara nasıl davranmamız gerekir? diye soracak olursanız, buna şöyle cevap verebiliriz:

Değerli âlim Muhammed b. Salih el-Useymin -Allah ona rahmet etsin- bu konuda şöyle demiştir:

"Her iki kısımdaki -küfre götüren bidatlar işleyenler ile küfre götürmeyen bid'atları işleyenler- İslâm'a mensup bu kimseleri hakka dâvet etmemiz gerekir. Bunu da bid'atlarını hedef alarak onlara saldırmadan hakkı açıklamamız gerekir.

Çünkü Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

وَلَا تَسُبُّوا الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَيَسُبُّوا اللَّهَ عَدْوًا بِغَيْرِ عِلْمٍ كَذَلِكَ زَيْنًا لِكُلِّ أُمَّةٍ عَمَلُهُمْ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّهِمْ مَرْجِعُهُمْ فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ [سورة الأنعام الآية: ١٠٨]

"Onların Allah'tan başka yalvardıkları putlara sövmeyin ki, onlar da haddi aşarak bilmeden Allah'a sövmesinler! İşte biz, her ümmete, yaptıkları işi güzel gösterdik. Sonra dönüşleri yalnızca Rablerine olacak ve O da onlara yaptıklarını haber verecektir." (En'am Sûresi:108)

Onlardan, hakka karşı büyülenme ve hakkı kabul etmeme gibi bir durumu görürsek, bu takdirde onların bâtil olan davranışlarını açıklarız. Çünkü onların bâtil olan şeylerini açıklamak, dînen farzdır.

Onları terketmeye gelince, bu onların bid'atına göredir. Eğer işledikleri bid'at, küfre götüren (dînden çıkarıcı) bid'at ise, onları terketmek gerekir. Yok eğer onların bid'atı küfre götüren bid'at değil ise, onları terketmek konusunda düşünürüz: Eğer onları terketmekte fayda varsa, bunu yapar ve onları terkederiz. Eğer onları terketmekte fayda yoksa veya bid'at o kimsede günahların artmasına ve haddi aşmasına sebep oluyorsa, ondan uzak dururuz. Çünkü faydalı olmayan şeyden uzaklaşmak da mü'min için fayda sayılır. Zirâ aslolan mü'minin, mü'min kardeşini terketmesinin haram oluşudur.

Nitekim Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmuştur:

[لَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثٍ، فَمَنْ هَجَرَ فَوْقَ ثَلَاثٍ فَمَاتَ دَخَلَ النَّارَ] [رواه أبو داود]

"Bir kimsenin, mü'min kardeşini üç günden fazla terketmesi (ona dargın kalması), ona helâl olmaz. Kim, üç günden fazla kardeşini terkeder (ona dargın kalır) ve (tevbe etmeden bu hal üzere) ölürse cehenneme girer (cehenneme girmesi ona gerekli olur)." (Ebu Dâvûd)

(Mecmû'u Fetâvâ İbn-i Useymîn, cilt: 2, sayfa:293)

İkinci Bölüm: Şirk, şirkin türleri ve her birisinin tanımı

Değerli âlim Muhammed b. Salih el-Useymîn -Allah ona rahmet etsin- bu konuda şöyle demiştir:

" Şirk, iki türlüdür.

1.Dînden çıkararak büyük şirk.

2.Dînden çıkarmayan küçük şirk.

Birincisi:

Dînden çıkararak büyük şirk: Kur'an ve sünnetin şirk olarak adlandırdığı ve insanın dîninden çıkmasını içeren şirktir.

Allah -azze ve celle-'ye yapılması gereken ibâdet çeşitlerinden herhangi birisini Allah Teâlâ'dan başkasına yapmak gibi.

Örneğin Allah Teâlâ'dan başkası için namaz kılmak, Allah Teâlâ'dan başkası için oruç tutmak, Allah Teâlâ'dan başkası için kurban kesmektir.

Aynı şekilde Allah Teâlâ'dan başkasına yalvarıp yakarmak da büyük şirktendir. Kabirde yatan ölüye yalvarıp yakarmak veya Allah Teâlâ'dan başka hiç kimsenin gücünün yetmediği bir konuda hazırda olmayan bir kimseden yardım istemek ve medet ummak gibi.

İkincisi:

Dînden çıkarmayan küçük şirk: Kur'an ve sünnetin şirk olarak adlandırdığı, fakat insanı dînden çıkarmayan bütün sözlü veya fiilî amellerdir.

Allah Teâlâ'dan başkası adına yemîn etmek gibi.

Nitekim Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmuştur:

[مَنْ حَلَفَ بِغَيْرِ اللَّهِ فَقَدْ كَفَرَ أَوْ أَشْرَكَ] [رواه أبو داود والترمذي بإسناد صحيح]

"Kim, Allah'tan başkası adına yemîn ederse, kâfir olur veya Allah'a ortak koşmuş olur." (Ebû Dâvûd ve Tirmizî sahîh bir senedle rivâyet etmişlerdir.)

Azamet ve büyüklükte Allah Teâlâ'nın bir benzeri olmadığına inanmakla birlikte, Allah Teâlâ'dan başkası adına yemîn eden kimse, küçük şirke düşmüş olur.İnsanlardan kendisi adına yemîn edilen kimse, ister tazim gösterilen kimse olsun, ister olmasın, bu hükümdedir. Bu sebeple Peygamber - sallallahu aleyhi ve sellem- veya bir reis veya Kâbe veyahut da Cebrail adına yemîn etmek, câiz değildir. Çünkü bu davranış, şirkidir. Fakat bu şirk, dînden çıkarmayan küçük şirkidir.

Küçük şirkin çeşitlerinden birisi de riyâdır.

Riyâ; bir ameli, Allah Teâlâ için değil de insanlar görsünler diye işlemektir.

İbâdetleri boşa götürmesinden dolayı riyâ iki kısma ayrılmaktadır:

Birincisi:

Riyânın, ibâdetin özünde olmasıdır. Yani sadece riyâ için kalkıp ibâdet etmektir. Bu kimsenin ameli bâtıldır (geçersizdir) ve kendisine îade olunur.

Nitekim Ebu Hureyre'nin -Allah ondan râzı olsun- rivâyet ettiği hadis-i kudsî'de Rasûlullah - sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: أَنَا أَغْنَى الشُّرَكَاءِ عَنِ الشِّرْكِ، مَنْ عَمَلَ عَمَلًا أَشْرَكَ فِيهِ مَعِيَ غَيْرِي تَرَكَتُهُ وَشِرْكُهُ [رواه مسلم كتاب الزهد رقم: 2985]

"Allah Tebâreke ve Teâlâ buyurdu ki: Ben, ortak olduklarını iddiâ edenlerin şirkinden (ortak koştukları şeyden) müstağnîyim. Kim, bir ameli işler ve benimle başka birisini ona ortak ederse (hem benim için, hem de başkası için bir amel işlerse), onu ortak koştığı şeyle başbaşa bırakırım (onun amelini kabul etmem)." (Müslim, Kitabu'z-Zühd'de rivâyet etmiştir. Hadis no: 2985)

İkincisi:

Riyânın, ibâdetin içine sonradan yerleşmesidir.Yani ibâdetin özünün AllahTeâlâ için yapılması, fakat

riyânın daha sonra o amele girmesidir. Bu da iki kısma ayrılmaktadır:

1. Bir kimsenin, ibâdet ederken riyâyı kendisinden def edip savuşturmasıdır ki bu riyâ, ameline herhangi bir zarar vermez.

Örneğin bir kimse namaz sırasında birinci rekâtı kıldıktan sonra ikinci rekâta bazı kimseler gelip arkasında namaza durduklarında, rükû veya secdeyi uzatmak veyahut da kıraat sırasında ağlar gibi göstermek gibi, onun kalbinde bir şey hâsıl olursa, bunu def edip savuşturabilirse, ameline herhangi bir zararı olmaz. Çünkü bu kimse cihâd etmiş olur. Yok eğer içine riyâ giren bu ameline devam ederse, riyâdan doğan her ameli bâtıldır (geçersizdir). Örneğin kıyâmı veya secdeyi uzatır veya kıraat sırasında kendisini ağlar gibi gösterirse, bu amellerinin hepsi bâtıldır. Fakat geçersiz olması, o ibâdetin tamamını kapsar mı?

Deriz ki bu, iki halden birisinin dışına çıkamaz:

Birinci hal:

İbâdetin son kısmının ilk kısmına binâ edilmesi ile son kısmının fesada uğramasıdır ki bu durumda ibâdetin tamamı geçersiz olur.

Bu, aynı namaz gibidir. Örneğin namazın sonunun bozulması, başının bozulmaması gibi bir durum söz konusu olamaz. O halde namazın tamamı geçersizdir.

İkinci hal:

Başının geçerli, sonunun ise geçersiz olacak şekilde, ibâdetin başının sonundan ayrı olmasıdır. Buna göre, riyâdan önce yapılan ibâdet geçerlidir. Riyâdan sonra yapılan ise, geçersizdir.

Örneğin bir kimse, yanında 100 riyali varsa ve bu paranın 50 riyalini sadaka olarak iyi niyetle verdikten sonra geri kalan 50 riyali riyâ amaçlı verirse, birinci verdiği sadaka makbuldur, ikincisi ise makbul değildir. Çünkü ikinci sadaka, birincisinden ayrıdır.

('Mecmûu Fetâvâ ve Resâil İbn-i Useymîn' ile 'el-Kavlu'-Mufîd Şerhu Kitâbi't-Tevhîd', cilt: 1, sayfa: 114 -1. Baskı-).